

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

<i>Előfizetési díjak:</i>		A társulat minden rendű tagjai	A lap szellemi részét illető cikkek a szer-
Egészévre — — — — —	8 kor.	a lapot tagdíjajukért kapják.	kesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénz-
Félévre — — — — —	4 „	—	tári, — az esetleges reklamációk pedig a
Negyedévre — — — — —	2 „	Kéziratokat nem adunk vissza.	kiadóhivatálnak küldendők.

A szentbenedeki várkastély.

(Történelmi egyveleg.)
írta: *Kovács György.*

Tisztelt hallgatóm! Mint a szolnok-dobokavármegyei irodalmi, történelmi- és néprajzi társulat tagja, felolvasás tartására szólítottatván fel: ezen lekötelező megbívatást elfogadtam, — nem azért mintha feltűnni óhajlva, magamnak hízelegjek, hanem, mert érzem, hogy mint társulati tag kötelesség leróvásával tartozom: ezen kötelességemnek akarok megfelelni. És így azon helyzetben vagyok, hogy míg egyrészt hivatalos kötelességet teljesítek, másrészt saját hivatásomnak is hódolok, — mert egy tekintetben működik bennem a társulati tag, de más tekintetben működik egy olyan dilettáns is, ki már társulati életünk keletkezése előtt érdeklődött vármegyénknek a társulati szabályokban jelzett bármás célja iránt. Hogy aztán ezen célt most is miként sikerül megközelítenem: ennek megítélése nem az én dolgom. Én csak azt konstatahatom: akaratom és tehetségemet eme cél szolgálatának szenteltem, míg ezen megye köteleiéhez tartozom.

Célja lévén társulatunknak lehetőleg megyénk történelmi, irodalmi és néprajzi terét művelni: felolvasásom témáját csakugyan vármegyénk köréből választám. Ez pedig nem is más és nem is messzebb, mint a szentbenedeki várkastély ismertetése, olyan szempontokból, mint ezeket a kastély cum appendicibus suis élénk tárja, vagy éppen alapul szolgál, hogy én reá, mint régi várra némely ismert, vagy kevésbé ismert dolgokat aggassak. Tehát jelenleg egy szabóhoz hasonlítok. Mérek is, szabok is. Hogy jó legyen a ruha: ez a test és szabó ügyességétől is függ. A test előtűnk áll; — a szabó én vagyok. Nézzük a ruhát, melyet részint reá készítek, részint a régit reparálva bemutatom.

Tehát szentbenedeki várkastély! Talán így kellett volna írnom: Kornis Viktor gróf várkastélya Szent-Benedeken. Nem! Régibb a kastély ily neve, mint ezen hírneves család már birta volna. Kováry is szentbenedeki várkastélynak nevezte.

Szent Benedek, már t. i. az apátúr előttünk, magyarok előtt nem ismeretlen. Fiai és intézménye már Szent István idejében meghonosultak Magyarhonban és történelmi nyelven szólva, Erdélyországunkban is az árpádbázi királyok

alatt. Erről tanuskodnak Kolozsmonostor, Egeres, Gyermónostor, melyeken a történelem szerint hajdan virágoztak szentbenedekrendi apátságok voltak.

A mi Szent-Benedekünk is e rendnek köszöni létét. Ez allitást történelmi citatummal erősíteni nem lehet. De hazánk felett annyiszor elszáguit viharok csapásai folytán: hogy is kaphatnánk mindenre írott okmányt?! E helyett némelykor beszélnek a hagyomány és történelmi relikviák. Nős én ezek alapján állítom Szent-Benedeket a benedekrendtől keletkezettnek. A név és hagyomány ezt mondja és erősíti egy-két erekye, melyeket a kastély regéje a Benedekesektől származtat. És ez elhíhető, mert ellenkező monda, vagy dokumentum nem áll fenn.

Mielőtt tüzetesebben foglalkoznánk a kastélylyal, surranjunk elébe — keresztül a később ismertetendő udvarkapun.

Mindjárt a bemenő ajtó felett a falba illesztett kőablakban áll a Kornis címer. A címer felső részén e két betű olvasható: G. K. vagyis Kornis Gáspár, alatta 1593. és közben az egyszerű — unicornis.

„Ez a Gáspár¹⁾ neves katona és diplomata. 1570-ik évben Lengyelországban működik Báthori Istvánnak királylányá válaztása érdekében. Báthori Zsigmond erdélyi fejedelemsege alatt a Habsburgbáz mellett és a törökkel való szövetség ellen agitált, 1594-ben huszti kapitány korában csatát vesztett a Máramarosba betört török-tatár rablóhadddal szemben. 1596-ban Báthori Zsigmond megajándékozta Radóóttal, honnan radóóti előnevet is viselt. Midőn Mihály vajda Báthori Endre ellen támad, Rudolf királyhoz segélyért kitérdik. Erre jó aztán Básta György Erdélybe. A viszatért Kornis — szerencsétlenségére — a bosznéri lihegő vajda foglya lett, ki őt katonáival együtt felkoncoltatja.“ Ennek a Kornis Gáspárnak fia volt Boldizsár, ki Kereszturi Kristóf unitárius főúr leányával Katával összeházasodván, felesége révén, birtokába jutott az előbbi kereszturinak által birt várkastélynak, t. i. a szóban forgónak, melyet említtet Kereszturi Kristóf, Báthori Zsigmondtól nyert volt adományképpen. Hogy azonban nem a Boldizsár, hanem az apa neve szerepel az elébb emlegetett címeren, a lehet oka, hogy apa és fia egyitt lakván, az apa és saját nevével ellátott címet illesztette a falba. Valóssággal tehát mint felesége révén első örökösnek Boldizsár nevének

¹⁾ Felolvasatott a Szolnok-doboka-vármegyei irodalmi, történelmi és ethnografiai társulat 1900. évi október 6-án tartott választmányi ülésén.

1) A családra vonatkozó adatokat, Kovári „Erdély nevesebb családjai”, a „Fallas Lexicon” ide vonatkozó közlése és Kádár József megyei monografusunk jegyzetei alapján nyertem.

kellene ott szerepelnie, ki 1609-ben e kastélyra zászlósuraságot nyert vala.

Tehát eme felirat és legelső Kornis-lakó Gáspár és Boldizsár eszükbe juttatják a Kornis-családot.

Jelenleg hazánkban többféle Kornis van. Vannak macedoniai és tótváradai prédikátumos Kornisok s aztán a főnemesek. E kastély jelenleg a főnemesi ágánál van; tulajdonosa Kornis Viktor de Göncz-Ruszká.

A főnemesi Kornisok eredetéről különbözők a verziók. Engel szerint francia eredetűek; Kövály ezzel szemben azt mondja: „honon merítik tehát az előttünk megfordult eszládirati táblázatok azt, hogy orosz eredetűek — megfejténi nem lehet.“

Nó de ez nem érdekel minket. Előttünk mi is való is, az azon kedves körülmény, hogy a XIV. század óta, mikor e család Magyarországon feltűnik, a baza és egyházak sok jeles honfit és honleányt adott.

Erdélyben legelőször Kornis Miklóssal találkozunk, ki 1523-ban Homoród-Szentpálon birtokot szerezve használta a szentpáli prédikátumot is. Ettől aztán egész legiója eredez le azon Kornisoknak, kik Erdély történelmében nem muló emlékeket hagytak magok után. A Kornis-ősök Tobayd Bertalan, T. Antal és T. Kornis ruszkai birtokosok voltak, kiknek Zsigmond király 1403. nov. 5-én adománylevelet ad. Kövály szerint hihetőleg ekkor kapták címerüket, mely zöld halmon álló egyszarvu, kék mezőben.

Eme Tobayd Kornisok első erdélyi ivadékától, Miklóstól kezdve maig a közéleti alig tár fel előttünk olyan tért, hol Kornisok ne szerepelnének. Fordultak elé köztük papok, mint Kornis Benedek a 16-ik században, a 17-ikben István jezsuita és a 18-ikban Ferenc germano-hungaricus papnövendék Rómában, majd esztergomi kanonok és nagyváradi prépost.

Jeles katonákkal is dicsekedik. Ilyen volt a Ferdinánd-párti Miklós 1529-ben; ilyen volt egyebeket elhagyva kastélyunk első birtokosa Boldizsár is, ki 1604-ben, mint a székelység kapitánya szerepel.

Majd, mint erős vagyonszerzők tűnnek fel, mi által a familia jövőjének anyagi alapjait erősítetik. Ilyenül leginkább ismeretes első Zsigmond, ki Bethlen Gábor és I. Rákóczy fejedelem idejében Bihar, Zaránd- és Szatmármegyékben szerzett nagy birtokokat.

A Kornisok az erdélyi fejedelemség megszűntével kiváló ragaszkodásukkal a Habsburg-dinasztia mellé csoportosulnak s mint ilyenek Erdély történelmében kiváló szerepvivők. Ezek közül mindnyájuk előtt ismeretes, az erdélyi két kormányzó: Zsigmond és János. Előbbi 1712-ben grófságot nyer. 1713-tól 1731-ig gubernator. János 1837—40-ig volt főkormányzó. E század elején megyénkben is főispánkodott egy Kornis. Ez III. Zsigmond volt, ki csak 1808—1809-ig ült a főispáni széken, ez évben elhelve.

Felolvasásom teriméje, az idő által szűkre szabva e főnemesei család minden nevesebb tagjával lehetetlen foglalkozni. Annýt azonban meg kell jegyezniem, hogy a család jellemvonása: ragaszkodás az ügyöz, melynek szolgálatában áll; vallásosság és fejedelmi hűség — egész a halálig.

Ilyen erős jellemvonásokat tár elének a kastély jelenlegi ura Viktor gróf is. Elődeinek minden talentuma kiált belőle. Nagy hadvezér, — élén azon kulturális hadseregnek, mely

az erdélyi magyar közművelődés előmozdítása mellett kardoskodik; példaadólag hű fia egyházának, kit mint ilyen, a mi státusunk alelnökéül tisztel; s kitűnő gazda, kit megyénk gazdasági egyetemené elnökéül választott. Egybefoglalva jellemzését: ő egy szellemi omnibus — mindenütt ott levén, hol fontos ügyek erős férfierő tevékenységét kívánják; ő egy mobile perpetuum — folytonos mozgékony, hol nemes dolgokon kell lendíteni.

De tovább magánál a családnál rem időzöm. Vizsgáljuk meg a kastélyt is. Mielőtt termeibe lépniük, kerüljük meg azt. És most azt tapasztaljuk, hogy ezen kastélynak épületi főrése egy teljesen négy szögű alaku alkotás kelet-nyugati irányban. Déli részén njabb toldalék; látszik kívülről a régiebb és njabb falak összeilleszkedése. A főépület keleti és nyugati oldalain két torony emelkedik. Nem annyira erődítési, mint inkább templomi toronyokul néznek ki; ámbár a rajtok lévő lépcsők erődítési célzatról tanuskodnak. A keleti toronyban haranglábak láthatók; tehát voltak benne harangok is. Ime e két torony közt vouul el a főépület. Azon épületrészek melyek a főépülettel kelet és nyugat irányban folyósóval kapcsolatosak, mint attól függetlenek, njabb alkotások s építészeti fontosságot nem árulnak el. Azért mi egyelőre a két torony közti főépülettel foglalkozunk.

Ezen épületbe karzatos lépcsőzet vezet a Gáspár-ajtótól. A lépcsőzet egyik karzatán 1673. év olvasható. Tehát III. Kornis Gáspár idejéből való, ki Kemény János erdélyi fejedelemnek volt kiváló pártbíve. A család ős fészke: Göncz-Ruszkát ő boesájtja ki a család kezéből, eladván Csáky Istvánnak.

De a dologhoz! Egy kis lépcsőházból belépünk az ebédlőbe. Itt első nevezetesség természetesen a ház ura — nem mint régiség, hanem mint a fiatalos munkakedv és előzékeny főur típusa. Rajta kívül egy egész nagy társaság fogadja a belépőt, mert hisz! fejedelemnek társaságában véli magát. Ertem azon erdélyi fejedelemeket s más történelmi alakjainkat, kiknek arcképek oly méltóságteljesen néznek le a falról a belépőre. Szinte zavarba jő a szemlélő, midőn annyi szem tekintete esik rá. Igen, itt van az erdélyi fejedelemk arcképesarnoka. A régi sok pártviszály és küzdelmek nyomai; nem igen látszanak arcukon. Megelégedettséget tüntetnek elének, mint kiknek volt kényerük és sójuk. Legfelebb akkor borulhat el képlük, mikor az alattok levő asztalok izetességeit csak nézni kénytelenek.

Nős, ezen híres alakokkal kiképzett teremről azt regél a kastély moudája, hogy egy templombhelyiség része volt.

Lássuk, e nézet elfogadható-e? Először is az épületet, illetve szerkezetét és stílusát vizsgálva, a toronyokat kivéve, semmi jel nem szól arról, hogy templom lett volna. De a torony sem mindig istentiszteleti helyiség alkatrésze.

Kivülről az épület olyan stílust árul el ablakaival, mint a kolozsvári Mátyás-ház egyes része vagy a dánosi kastély. Az ablakok — hol mellékelültragasztékok által az eredeti falak eldávva ninesenek — kettős sorban hadnak az emeletes főépületen. De ezen ablakok sem tárnak semmit élénk, mi benők egyházias lenne. Mert úgy régiebb, mint njabb templomaink ablaképités stílusánál, szimbolikus jelentményénél fogva, nagy mértékben szerepel a kór, akár kerekdedében, ovalításában,

2) Ezen arcképesarnok valóságos szemléltető historia. A történelem tanításánál hathatós szolgálatot tesz tanár- és tanítványunk.

vagy csak ezek részleteiben. Templomablakaink ugyanis némely helyeken teljes kör alaknak, másból négyszögűek, melyek felül félkörben végződnek: sok helyütt egész óvált képeznek; míg mások négyszögű alakkal bírva, felül góthikus ívezetekben csúcsosodnak úgy össze, hogy az összezsúcsosodásokból kis napocsák világítanak elő. Ezen körülmény a templomablakoknál nemcsak építészeti eszű és jelenség, hanem különösen vallási jelképeség is. T. i. a nap alakját akár egészben, akár részleteiben utánozó ablak: az igazság napját — Jézust juttatja eszünkbe. Ille est lux mundi, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Tessék csak megtekinteni, s a keresztény szimbolika ezen jelenségeivel találkozni fognak a legegyszerűbb falusi templomoknál úgy, mint a legfölsősebb dómoknál. Ilyen jelenséggel azonban e kastély és szőben forgó épületrészénél nem találkozunk. — De vizsgáljuk tovább! Az épület belsejében sincs semmi építészeti jelenség, mi templomra vallana. Egy-egy teremben ívezetesen fut ugyan össze a mennyezet, de maga a kivitel arra az időre vall, midőn már határozottan tudjuk, hogy az épület csakugyan nem volt templom. Kerestem a tempiom szentélynek fekvését még nyugaton is — mert hisz' a szamosújvári örmény templomnál is a kelet világossága nyugatról symbolizálódik — de ilyen szentélynek is, hol t. i. a főoltár állhatott volna, nyomaira nem akadtam.

(Vége. köv.)

Elnöki megnyitó beszéd.

Elmondotta Baka József csik-szentgyörgyi kántortanító, a csiki róm. kath. tanítóegyesület alelnöke az 1900. okt. 9-én Csik-Somlyón tartott jubiláris díszgyűlésen.

Elmult kilencszáz év nagy emlékére tekintett vissza a nemzet, újjászületésének nagy korszakára, midőn szakított a multtal, hogy jobb jövőt biztosíthasson magának; midőn szívébe markolt, hogy kitépve abból a vad, nomád élet babonás tévelygésére alkotott hiteletet, a szeretet vallását gyökereztesse meg abban és ezzel beilleszkedjék a kor és a többi nemzetek viszonyaiba s azok közt a maga létét, fennállását biztosítsa.

Igy lett a magyar kereszténység kilencszázados ünnepe nemzeti ünneppé, melyet magáénak vallhatott a haza minden polgára, a ki csak e nemzet tagjának, a haza fiának vallja magát. Igen: mert a magyar kereszténység hatalmas megnyilatkozásai voltak azok az ünnepek, a melyeket hazánk katolikusai aug. 15.—20. napjain Budapesten és Esztergomban a magyar kereszténység és királyság kilencszáz éves multja emlékére rendeztek.

Magasztos napok voltak ezek, midőn Esztergomban, az Arpádházi királyaink koronázó városában, aug. 15-én a király képviselőjének, az ország főpapságának, az államhatalom képviselőinek s több ezerre menő kath. hívőnek jelenlétében tartotta az ország bitoros herceg-primása a hálaadó istenitisztelést. Budapesten, az ország szívében aug. 17.—20. napjain voltak a magyar kereszténység ünnepei. Az ország minden részéből több ezerezen voltak összegyűltve bizonyosat tenni arról, hogy ősi hagyományaink élnek bennünk, s hogy azon alapokon akarunk tovább építeni, a melyeket elő szent királyunk rakott le s a melyek kilencszáz esztendő viszonyosságai után is állanak.

Oh! mily magasztos látvány lehetett a Szent István napi körmenet is, midőn az anyai sok jót tevő drága szent jobb kéz 35 ezer ember jelenlétében körül hordoztatott. Itt ismét egyesült király és nemzet: hisz kilencszáz esztendő öröme, bánata jutott eszünkbe s az, hogy első szent királyunk alakja még most is oly varázsoló erővel bír nemzetünk minden egyes tagjára.

Mi is kath. tanítók, halás kegyelettel szenteljünk ünnepet az elmult nagy idők emlékének. Nemzeti multunk ily kimagasló eseményei: a kereszténységnek hazánkba való behozatala és a magyar királyság megalakítása. A történelem igazolja, hogy még óriási birodalmak is, melyek hódítás által léptek egy testbe, de csak fegyver és nem egyszerű erkölcsi erő tartott össze, lassankint szétbomlottak, vagy a szomszéd népekbe olvadtak.

Őseink is vitézséggel szereztek meg e hazát, de biztosították-e függetlenségét, főnmaradását pusztán kardjaikkal az őket minden oldalról körülvevő ellenséges szomszédokkal szemben? Szász évig engedte Isten, hogy ostroma legyen a magyar az elsatoyult Európának. Egy századnak kellett lefolynia, míg ennek népeit őseink felrázták veszedelmes álmukból, míg rájöttek, hogy hazát alkotásnak maguknak, mely legyen bölcsőjük s majdan sirjok is, melyet azért törhetlen hűséggel szeretve hegyeiben a vész elől menedéket, folyóban a fáradalom után enyhítő italt, rónáin hősi küzdelmeik között babért találjanak. E száz év a készülődés ideje hamar elrepült.

A magyarnak meg kellett kezdenie magasztos hivatását, s hogy hazáját az Egék oltalmáról biztosítsa, az Egék szolgálatába kellett szegődnie. Idegen lévén a nemzetek között, nyelvét senki sem értette s azért bár a szomszéd keresztény népek papjai bejárták az országot, a magyart az evangélium szellemével megismertetni képesek nem voltak. Isten tehát magának a nemzetnek kebeléből teremtett apostolt az ő számára. Szent István királyi trónjáról hirdette Jézusnak géit s bőven öntözte a nemzet gyermekeire a kereszttség kegyelemteljes barnat esőppjeit. A siker, a mely törekvéseinek nagy gondolatát jutalmazta, maga a szent korona volt. Asztrik, a benediktinus első érsek, hozta a pápa levelét áldásával s most a kilencszázados fordulón ismét benediktinus, a primás, a ki hálaáldozatát is mutatott be a királyok és népek Urának a szent korona áldásaiért.

Szent Istvánnak a belpogánysággal kellett szembe szállnia. Elhullott a somogyi Kupa, meghódolt az erdélyi Gyula, mert ellene szegültek a magyar hivatásának, mely nem vala más, mint a keresztény vallás bajnokává lenni. — Endre trónját akarta áldozni a kereszténységért. Béla kivágta a berkeket, melyekben a pogány ösök a napnak áldoztak. Géza fegyvere a görög álhit eselfogásait megtörte. László imáira a kunok aranyai kővé változnak. Kálmán a pogányság maradványait s jelesen a babonát kiirtja a nép közül. Endre fegyverei visszafoglalják az Ur dicsősége hegyét. IV. Béla alatt az egész magyar haza vértanuk sirjává lesz. Azonban a vértanuk sirjából új bajnokok kelnek ki, kik az utolsó Arpádok alatt megerősödvén, Károly alatt az ország határain lobogtatják zászlóikat. Lajos a pogányokon ejtett zaákmanyaiból a magyarok Nagy Aszonyának nevére templomot épített. Zsigmond Nikápolynál ezrek vére árán adja a győzelmet a töröknek. Albertet a törökök elleni küzdelem sirba viszi. Ulászló Várnánál találja ezrekkel együtt vértanú

halálát. Hunyadi Szent-Imrét, Nándort stb. győzelmeivel megdicsőíti s fia Mátyás nyugaton a huszita gonosz fajt irtja, keleten a félholdat togyasztja. Utódja, II. Ulászló, kereszties hadra szólítja az egész nemzetet és fia Lajos busz ezerral elborul Mohácsnál s a kegyetlen török tetemeiken keresztül rohan egészen Budáig.

Megoszlik az ország kinosan, megoszlik e nemzet vallásában gyászosan, magyar magyar ellen, testvér testvér ellen emel kardot. Azonban él a nemzeteknek Istene. Jobbjai nem hajtának fejet a kereszt e lenségének: apáról fiura száll a hősi kard, majdnem kétszáz éven keresztül foly a kegyetlen viaskodás, míg végre a könyörülő Isten szabaddá teszi a Duna és Tisza partjait, szabaddá Erdély kies vidékeit s a hegyormokon ismét a szent kereszt magyarosan három szintű zászlóját engedti győzelmesen lobogtatni. --

Miből állott tehát a magyarnak hétszázados élete? Miből egyébből, mint folytonos küzdelemből és dúló esatákból? S ki ellen és kiért kellett küzdenie nemzetünknek? Küzdenie kellett a pogányság ellen, mely a keresztény népek gyilkolóellensége volt. Küzdenie kellett a keresztény vallásért, mely nemzeti létének és önállóságának alapja. Tehát hétszáz évi nemzeti történetünk nagy eseményei, annyi elhullott hősi dalia, annyi rabláncra fűzött fogoly, annyi árva gyermek könye, annyi özvegy jajgatása, annyi nyomor, annyi pusztulás, de egyszersmind annyi győzelem, annyi dicsőség hangos bizonyosságot tesznek arról, hogy magyar nemzetünk hivatása nem volt más, mint a keresztény vallásért élni és halni.

Vagy nem erre mutatnak-e emlékeink is, melyek a multból ránk maradtak? A történetírók a ker. magyar tetteit beszéltek; az énekesek a ker. magyar viselt dolgait dicsőítik; az építészek a ker. magyar vívmányainak emlékére nagyszerű templomokat emelnek; a váromók, melyek terjedelmes hazánk minden hegyormön feltűnnek, a ker. dalilák egykori hatalmát, küzdelmeit és dicső halálát juttatják eszünkbe, rónáink döngése heve esatákról beszél. Hegyormaink harcú hírtjeiktől visszhangzanak s még a sírholtok néma esendű: is hangosan hirdeti azon igazságot, hogy a magyar nemzet rendeltetése a ker. vallás oltalma vala, oly hivatás ez, melynek buzgó teljesítésében méltóvá tette magát az Egék Királyának pártfogására.

Azonban e pártfogásban csak akkor részesül nemzetünk, ha ősi dicső példáján tanulva hű marad hivatásához. Minden ugyanis, mi rendeltetésének meg nem felel, végromlásához közeleg. A földet, mely burjánt terem, vadállatok tapossák; a fa, mely gyümölcsöt nem hoz, kivágatik és tüzre vettetik; a felhőt, mely áldásos esőt nem hullat, szélvészrek üldözik. Ép így az egyes ember is, így egész nemzetek is: mert a nemzetek élete becsületben áll, a becsület pedig nem más, mint a hivatási hűség.

S e hűséget meg kell örízniünk, soha szem elöl nem tévesztve, hogy valamin első küzdele után a többiek is már címeknél fogva apostolságra voltak hivatva, egy mi midnyáján a ker. vallás szolgálatára vagyunk rendelve.

Tehát a magyarnak, az igaz keresztény ösök utódjának most már nem karddal, hanem ostorral kell elűzni mindazokat, kik szeplőtlen ifjúságát, tisztas családját és drágahazáját meg akarnák gyaláznai. A magyarnak nincs, mi felett alkudjék. Lelke csak egy van, élete csak egy van, becsülete csak egy van, hazája csak egy van, melyet őseitől nyert

megalapítva a keresztény vallás által, megszilárdítva és megdicsőítve a keresztény vallás által.

Azért e vallásnak elveit, mint egyéni, családi és polgári becsülete alapját vérvé kell változtatnia, hogy azok szerint gondolkozzék, érezzen és cselekedjék; gyermekei annak sngallata szerint az Egék Alkotóját „Miatyánk“ nével imádják; családi szövetségét az Isten áldja meg; honi törvényei Isten törvényeit tartják zsinormértékül és nemzetének aprója, nagyja egyenes szívvel, igaz lélekkel, őszinte kebellet járjon az Úr utjain.

Igen, mert ha a vallás igazságai mindnyájunk szívében mély gyökeret vertek: akkor van az egyénben önérzet, van a családban szeretet, van az iskolában fegyelem, van a hivataloknál igazság, van a trónon tekintély, van a közéletben bízalom, van megelégedés s a szellők szárnyain az idegen nemzetekhez hazánk boldogságának hire repül el. Mely boldogságot hazánkuk ki ne ohajtaú? Hisz nem lehet érző szív, mely hazáját nem szereti. A sírok, melyekben atyáink nyugosznak, csak kegyeletesekek; a sík tér, hol őseink elhullottak, csak dicső szemek előtt; a föld, mely szegénynek és gazdagnak bőven megtermi a mindennapi kenyerét, csak értékes nekük; az intézetek, melyekben neveltetésünket nyertük, csak halára köteleznek. Hazát kíván, hazáért ver minden igaz magyarnak szíve, még pedig oly hazát, melynél dicsőbb és boldogabb csak az angyalok hazája legyen.

Amde az ily dicső és boldog hazát csak úgy tarthatja meg jövőre néve is, ha öntudatosan feltögzvén nemzetünk hivatását, ahöz hívek maradunk, mert a keresztény vallás elvei nélkül mulhatatlanul széthullunk.

A magyar kath. tanítósnak is mindenkor az volt legfőbb törekvése, hogy a gondjaira bizott ifjúságot mely vallásosságban, hazaszeretetben és királyhűségben nevelje. Fogadjuk meg mi is e nevezetes jubiláris szent évben, ez ünnepélyes alkalommal, hogy ezental is szent köteletségünknek fogjuk ezt tartani s hogy mindenkor áhitattal fogunk oda föltekinteni, a honnét első szent királyunk koronája binti szét sugarait erre a sok nehéz próbára tett nemzetre.

Most pedig ugy a nagyérdemű vendégeinket, mint tanítóegyesületünk mindenrendű tagjait szívvelyesen üdvözölvén, a jelen diszgyűlést az Úr Jézus sz. neve és szeretetében megnyitóm.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Püspök Urunk bérmautjából.

A fáradhatatlan Főpásztor, kit az Ur Isten kegyelme lát-hatólag segít, elindul, hogy fölkeresse nyáját, mely annyira várja vigasztaló szavait. — Tévekeny munkásságán, hívői iránti lakadallan szerellete elkíséri a legkisebb helyekre is, mert ott is talál szívekre, kik áldásos szavait befogadják.

12-én d. u. 1/23 órakor indult el a Főpásztor a kie-pekvsü Tömösről, hogy fölkeresse türkősi híveit, hogy magas köré gyűjtve, szívükbe öntse szívének erős hitét, reményét és szeretetét.

Nagyon, de nagyon régen várakozott e kicsinyke nyáj Főpásztorá után s most ez alkalommal, a kit keresett, akit oly régen kívánt láthatni, hallani atyai intelmeit, azt megtalálta.

A kis falucskában szokatlan sürgés-forgás látszik; öröm a szivekben, vidámság az arcokon. A kis falu elárulta, hogy magas vendéget fogad. Valami kimondhatatlan érzés lopódzott szivembe, midőn közeledtünk az unepelt falu felé. — Meszsziről láttuk már, hogy lobogtatják kezükben a trikolort a banderium lelkes ifjai. Eljöttek a határig, hogy kifejezzék azt az örömet, mely a Főpásztor látogatása alkalmával mindnyájuk szívét eltölté. — Ez örömeik adott kifejezést egyik tagja a banderiumnak.

Megvitte a futár a hirt s lázas öröm tölti el a kebleket. — Mindnyájan várják a Főpásztort. — Bicsfalu határán Zonda János főtisztviselő ur üdvözölte a Püspök Urat lelkes beszédével. — Megköszöni a Főpásztornak azt a gondos atyai figyelmet, mely az ő községüket sem kerülte el.

Tovább haladt a menet s nemsokára Tütrös határán egy szép diszkapu előtt állottunk, hol újból üdvözől beszédvel fogadta Poka Dezső körorvos a Püspök urat, ki az Ur nevében jön, hogy zsenge nyáját egy biztos lépéssel vezesse az örökkévalóság felé. — A kegyelmes úr köszönetet szavaz a kitűnő fogadtatásért, mely miként mondja, ne illesse az ő személyét, hanem azt az üdvözőt tant, melynek hirdetője gyanánt érkezett e kis falu és virágzó hitközség kebelébe. — Azon hó obajtással végezte szavait, hogy hitbuzgó munkálkodással és egyetértéssel törekedjenek az egyház és haza boldogítására.

Kis leánykák, felnőt ifjak serege, kik zászlókkal a Főpásztor elejébe jöttek, képezték a menet elejét. — A harangok zugása pedig jelezte, hogy nemsokára az Ur Jézus közelében, kedves hívőinek körében lesz.

A templom előtt üdvözölte a plebános ur lelkes beszédével. — Alkony táján érkezett Méltóságod; — úgy mond — most a hold szelid fénye, holnap már a nap aranyugara fognak ragyogni Méltóságodra. — Atvéve a hódolat és engedelmesség jelvényét, már is a szószékre lépett, hol üdvözölte hívőt.

Ezután utnak a főpásztorral együtt a temetőbe vezetett, hogy imádkozzunk e község elhunyt hívőjért. — Mily jó ez az anyaszentegyház — így szól — a bölesőtől a sirig kíséri az embert s ott sem hagyja el; midőn már senki sem öntözgeti az elhunyt sirját, senki sem tiltat rá nefelejtset — az anyaszentegyház akkor is örökdiik felette buzgó imádságával.

Bemenve a templomba elimádkoztuk a szokásos októberi ájtatosságot a rózsafüzért. — A Főpásztor szószékre lépve elmondotta, hogy tulajdonkép miért jött hozzájuk. — Eljött, hogy betegeket gyógyítson, hogy ha a szivekben kialakuló félben áll a hit, hát felélessze, megerősítse az erős reményt, bizalmat a jóságos Istenben, a melyért ő kész szívét, lelkét, születése és rangja előnyeit áldozatul hozni. Kész becsereáni pásztorbotját — koldusbottal, csak hitétől, reményétől ne fossza meg senki. Eljött, hogy a szeretet kapcsával összefűtze szorosán e kis nyáját pásztorával. —

Arany szavak ezek. Gazdagokban a hín dícsőség megvetését, szegényekben az élet szenvedéseinek böles türelmét vesszük — a mennyországéért.

Késő estig ostromolták a gyónók a gyóntatószéket s a jó Főpásztor oly odaadással, anyai szeretettel vigasztalta hívőt. Megújult lelkiileg a község, mert másnap a kegyelem napja van s tiszta lelkekre van szükség. —

Mintegy 70 hívőt részesített a Szentlélek Ur Isten gazdag ke-

gyelmeiben, erősített meg hitében. Az imádságot kötötte mindnyájunk szivére, mert az ima a legbiztosabb fegyver az ördög kísértései ellen. — Ha száraz a szivek, így szól — mint az a fűszál, melyet a nap melege májdnem kiaszottá tesz, de egy kis eső felfrissíti: úgy ha a közönyösség leplet borít a ti szivekre, ha megjegeedik, ha nincs élet benne, ragadjátok kezetekbe a sz. olvasót s meglátsátok jó orvosságul fog szolgálni. S ez által a boldogs. Szűz tisztületét igyekszik szivökbe plántálni. — Kéri, hogy legyenek állhatatosak a küzdelemben, hogy majd egykor a dícsőség koronáját elnyerhessék.

Hirdeti és kéri: egedjétek hozzám jönni a kisdedeket és a kisdedek mennek a jó pásztorhoz, hogy megmatassák, élő tanujelét adják a hittani tudásuknak. S mindegyikük a jó Püspök bácsit egy kis szent képecskétől fosztja meg. —

Nem is kell említenem, hogy a mint történni szokott, ilyen hivatalos látogatások alkalmával, végbementek a tisztelgések.

Ki tudna arról az üdvös hatásról referálni, melyet a Főpásztor apostoli tevékenysége kifejtett. Erről csak a szivek és lelkek visszanyert békéje és minden téren felébresztett vallási öntudat tudna többet is beszélni.

Alig érkezett meg a Főpásztor s már is közeledik az elválás órája. Az öröm még nem tűnt le az arcokon s már távozik a nyáj Főpásztorra, kit hívői anyai szeretetben részesítettek.

Most is szólunk a haragok, a kislánykák meg a serdülő ifjak is ott vannak; a kíváncsi néptömeg is gyűlekszik, mert hallotta beszélni a Főpásztort és megszerette. Már lobogtatják zászlójukat a banderium lelkes ifjai s a Főpásztort viszik, elkísérik egy községbe, melynek még pásztorra sücs. —

KÜLÖNFÉLÉK

— **Néppárti népgyűlések Csikban.** Már leng ugyan a néppártnak lobogója Erdélynek béresein, de még magasabba öhajjúk azt emelni, föl a havasok ormára, hadd lássa azt egész Erdély s hadd visszhangozza annak minden hegye és völgye a néppárt szent elveit, igéit! Ez okból Háromszékme gyéből följebb és följebb, a Hargita felé haladunk és az annak lábainál elterülő községekben, ugymint:

Csik-Tusnádon

1900. október hó 21-én, vasárnap, délelőtt $\frac{1}{2}$ 9 órakor,

Csik-Kozmáson

1900. október hó 21-én, vasárnap, délelőtt 11 órakor és

Csik-Szt.-Mártóban

1900. október hó 21-én, vasárnap, délután $\frac{1}{2}$ 3 órakor

néppárti népgyűlést

fognak tartani, a következő tárgysorozattal:

1. *Elnöki megnyitó.* Tartja: Zichy Aladár gróf, orsz. képviselő.
2. *Mit köszönhetünk a néppártnak?* Tartja: Molnár János, p. főpap, orsz. képviselő.
3. *A néppárt és a kis emberek.* Tartja: Major Ferenc dr., orsz. képviselő.
4. *A néppártról.* Tartja: Kálmán Károly, országos képviselő.
5. *Elnöki zárszó.*

Csik-Tusnádon, Csik-Kozmáson, Csik-Szt.-Mártóban, 1900. október 10. *A rendezőségek.*

— **Uj plebánia Bukovinában.** Püspök urunk *Beszéds Bertalan* esztergem-főegyházmegyei áldozó papot egyházmegyénk kötelékébe felvette és őt a *Lajosfalván (Bukovina)* rendszeresített plebániára lelkésznek kinevezte. Lajosfalva eleddig mint leány-egyház az ó-radnai (Beszterce-Naszód vm.) lelkész adminisztrációjának körébe tartozott; de a nagy távolság — Lajosfalva Ó Radnától 3 napi járásnyira van — s a közlekedés szerfelett nehéz volta az ó-radnai lelkész ügybuzgósága elé nagyon sok és a legtöbb esetben legyőzhetetlen akadályt gördített. Püspök urunk nemcsak szíve megesett bukovinai véreinket s papot, magyar papot adott nekik, hogy ez azon az egy vallás- mint hazafiasság tekintetében ékszponált területen a hiveknek pásztorra s a magyarság zászlóvivője legyen. Püspök urunk ezen elhatározása és áldozatkészsége — templomot, iskolát stb. is szándékozik a szegény lajosfalviaknak építtetni — minden magyar keblet mély bálára kötelez. Egy ilyen évszázakra kiható és áldásdús következményű eseményt díszere a annak fényét csakcsökkentené Uj paptársunk működésére, — mely elé örvendetes várakozással és reménnyel tekint egyház és haza egyaránt — Istennek legbővebb áldását esdjük.

— **Pálffy gróf hárommillió alapítványa.** Id. Pálffy János gróf 6474 kataszteri holdat kitevő, 2,743.000 korona forgalmu értékű birtokait alapítványi célra átengedte a magyar kormánynak, hogy annak évi kamataiból felsőbb iskolák növendékeinek 1000, középiskolák növendékeinek 700 koronás évi ösztöndíjak adassanak. Ezen ösztöndíjakat a magyar középszintű magyar érzelmű családjai oly fin gyermekeinek van jogosítva a kormány valláskülömbőség nélkül adományozni, akiket a tanári kar erre ajánl. Az ösztöndíjat azok, kik elnyerik, tanulmányaik befejezéseig kapják. A nagyszívű gróf nevét eme hárommillió tőkének megfelelő alá: itvány megörökíti.

Hidassy Kornél püspök halála.

F. hó 11-én reggel 6 órakor hunyt el Szombathely nagylelkű püspöke Hidassy Kornél. Az elhunyt immár 8-ik püspöke a Mária Terézia által 1777-ben alapított szombathelyi egyházmegyének. Született 1827-ben Rév-Komáromban. Tanulmányait a pozsonyi, majd a pesti papnöveldeben végezte. Felszentelése után csakhamar tanárrá lön a nagyszombati konviktusban, 1873-ban esztergomi kanonok, széplaki apát, majd a vallás és közoktatásügyi minis.teriumban osztálytanácsos lett. 1878-ban nyerte a tribuneli címz. püspökséget s végre 1883-ban a szombathelyi megyéspüspökséget. Az elhunyt visszavonultan élt s csak a csendes jótékonyágnak szentelte életét. Benne elméletileg és gyakorlatilag képzett aszkéta dől ki, aki életével, példájával hozzájárult annak dokumentálásához, hogy a kath. egyháznak most is vannak szentjei, szentéletű papjai és hivei. Requiescat in pace!

— **Zászló megáldás.** Szék (Szolnok-Doboka megye) községében szép ünnepély folyt le e hó 14-én. Két szamosujvári nőnek: Kérei Luca és Florián Nina kisaszonyoknak fáradozása egy szép zászlót eredményezett, melyet a széki szent Ferenczdi templomnak adományoztak. E Jézus sz. Szívének és Nep. sz. Jánosnak képeivel ékesített gyönyörű zászlónak megáldása és Isten dicsőségére a közhasználatnak átadása a széki valamint a Szamosujvárról is tömegesen oda zarándokolt hivek jelenlétében a mondott napon történt

meg. Előzetesen a helyi lelkész ünnepélyes szent misét végzett, mely után Esztergár Gergely szamosujvári főgymn. hittanár a zászlót megáldotta és remek kidolgozásu beszédben előbb a zászló eredetét magyarázta, majd a hit nyílt és bátor megvédésére intve a hiveket, oly szívhez szólóan beszélt, hogy sokaknak szeméből könny csordult ki. A beszéd után Jézus sz. Szíve litániáját és felajánló imát végzett a hivekkel együtt. A barátságos ebéd után a szamosujváriak körülnéztek a községben, hogy lássák azt a pusztítást, mit a múlt évben a tűz okozott, s minek nyomai még most is láthatók; mert a nép szegénysége még mindig nem tudta helyreépíttetni azt, a mit néhány pere elrabolt tőlük. Délután 1/3 órakor ismét imára gyűltek a hivek. Ismét Esztergár Gergely hittanár végezte el a lorettói letenyét, mely után a szamosujváriak haza indultak. Emlékezetes nap marad ez a széki hivek előtt, kik őszinte köszönettel adóznak a jó szamosujváriaknak, kik még a széki templomról sem feledkeznek meg. Aldja meg őket Jézus sz. Szíve!

Széki.

— **A bécsi Pazmanéum lerombolása.** Rövid idő múlva eltűnik a régi Bécsnek egyik épülete, a magyar Pazmanéum a Schön-Latern-utcában. A Pazmanéum régi épületét nyánis lerombolják s helyére modern palotát építenek. A Pazmanéum régi helyéről a IX. kerület egyik legesendesebb részébe, a Waisenhaus-utcában levő új épületbe költözködik. Az új palota három emeletes, kilenc ablakos utcai fronttal. Október 23-án teológusok a régi épületből átköltöznek a újba.

— **Egyházpolitika számokban.** Az 1897. XXX. t. cikk értelmében az idén is kiadta a kormány a nagy jelentést az ország 1899-iki közállapotairól. A sok szám érdekes képét adja az országnak, legjellemzőbbek azonban az egyházpolitikai törvények hatását mutató adatok. Általános benyomás az, hogy a törvények káros hatása mindenütt jelentkezik, legtöbbet veszítenek mindenütt a protestánsok és a zsidók, de ez nem vigasztalás. Igaz, hogy a hol a katolicizmusnak csak egy kis rés nyílik az előnyomulásra, ott mindenütt győzelmesen halad előre; de ennek a számbeli gyarapodásnak a magyarázata a belső erő. A számok között azt találjuk, hogy tavaly megint 1361 egyén lett felekezetté, ezek közül 452 református volt előbb, 446 görög keleti, 214 katolikus, 202 lutheránus, 29 görög katolikus, 16 zsidó, 2 unitárius. Ami a kereszteleseket illeti, 1899-ben az újszülötteknek a római katolikusoknál 97,7, a görög keletieknél 97,4, a lutheránusoknál, unitáriusoknál 883%-ra rugott a keresztelesek száma. Az effektív számokat nem nevezi meg az évkönyv. A tisztán egy felekezettieknek egymással kötött házasságainál az unitáriusok és zsidók kivételével a polgári házasságoknak 93,3—95,1%-a részesült egyházi áldásban is. (Az 1898-ról szóló évkönyv a 291. oldalon részletezi számadatokkal együtt ezt a dolgot, a jelen évkönyv ettől a részletezéstől eltekint, különösen nem mondja meg, hány vegyes pár került a templom.) A zsidó házasságoknak csak 64% (1898-ban 67%) kötött meg a rabbi előtt is. Attérés 5802 történt tavaly, majdnem 100-zal több mint 1898-ban. A katolikus egyház nyeresége itt 1701, jóval több, mint bármelyik megelőző évben, a reformátusok vesztesége 814, lutheránusoké 313, a zsidóké 308. Házassági per 3040 terjesztett, be tavaly, az év végén tárgyalás alatt maradt 8005. Házasság 1888 bontatott fel, 1898-ban 1343! Ez az egészben a legszomorubb s a jövőre nézve a legtöbb veszélyes felekezet adat.

— **A vízivás módja, hogy az egészségünkre váljék.** Nem elég tudnunk, hogy mi a legegészségesebb ital; lényeges dolog, hogy tudjuk hogyan és mikor igyunk, milyen hideg lehet a víz, a melyet élveznünk még szabad? Hiszen a víz áldásos és jótékony hatása attól függ, hogy szemünk előtt tartunk bizonyos szabályokat, melyek a vízivásra nézve mérvadók kell, hogy legyenek. Legégszégesebb, ha csak kortyonként iszunk, lehetőleg úgy, hogy közben lassu testmozgást végezzünk. Nagy mennyiségű hideg vizet hirtelen leszalasztani a torunkon nem szabad, mert a bél nyákártájának hirtelen történő lehlése a legjobb esetben is, gyomor- és bélhurtot idéz elő, de megtörténik és pedig nem ritkán, hogy, a mikor valami erőtesztéssel járó testi munka vagy valami nagy lelki rázkódás után nyomban nagy tömegű hideg vizet iszunk, beáll a halál. Ha ellenben kisebb adagokban szedjük magunkba a vizet, a gyomor nyákártájára csak lassanként hül le, a nyelvcsap, a mely ernyedten, meghosszabbodva és pirosan csüngött alá, megkeményedik, összehúzódik és a torokgyulladás veszedelmét csökkenti. Rendesen zókista forrásvizet igyunk, vagy olyan kútvizet, mely a talajban tovább folyik, hőmérséke pedig sohasem legyen több, mint 6° R. A napi mennyiség ne legyen több három liternél. Senkise mulassza el, a ki teheti, hogy mindjárt fölkelés után éhgyomorru jókora pohár hideg vizet igyék lassan föl a járkálva. Éjjel ugyanis a gyomor ejedésszerű folyamatban van, mi által annak belső falát nyákártáérték vonja be, a reggeli vízivás folytán e nyálka természetes módon oldódik, köhögés és krakogás nélkül eltűnik. Ra egy órára egészséges étvágyat érzünk. Evés közben ne igyunk, mert a meleg étel hatása alatt a foginat a hideg víz megtámadja, a zománcot letördeli, a nyálát és gyomoredvet hígítja, az emésztést pedig megnehezíti. A legbiresebb szakértők állítása szerint legjobb, ha az étkezés után 2—3 órával iszunk. A ki nyugodtan akar aludni, jól teszi, ha lefekvés előtt vagy egy órával egy-két pohár vizet iszik, így lecsillapít a vére, elejét veszi annak, hogy nagy mennyiségű levegő torlódjék meg a tüdejében és így megakadályozza a vérnek az agy felé való tolasását.

I R O D A L O M.

* **Éliane.** Regény két kötetben. Ita Craven Agosté. Fordította Rada István dr. A Családi Regénytár 7-ik és 8-ik köteté. Kiadja a Szent-István-Társulat, Stephaneum. 1900. Egy-egy kötet ára díszes vászonkötésben egy korona. Craven Agosté az újabb francia katolikus szépirodalom egyik legkittünőbb képviselője. Regényei kiváló alkotások — tekintünk akár a meseszöveg érdekességét, akár a szereplő jellemek finom árnyalatait, akár a stílus előkelő szépségét, akár az elbeszélő történetek nemes irányát s az írónékné azokból felénk sugárzó mélyen vallásos, igazán katolikus világnézetét. E kitünő írónékné egyik legérdekesebb regényét adta ki most a Szent-István-Társulat nagy reményekre jogosító új vállalatában, a Családi Regénytárban. Éliane a címe a regénynek, a mely a francia előkelő társaság köréből vette tárgyát, abból a körből, melyben még a nagyon is közel múltban bevett szokás volt, hogy gyermekeik házasságát maguk a szülők intézik. Kiválasztják a fiú számára a menyasszonyt, a leány számára a vőlegényt a nélkül, hogy az illetők csak sejteneének is valamit. S ha a két család megegyezett: egy estélyen bemutatják egymásnak a fiatalokat s másnap megtörténik az eljegyzés. Limoges márkíné — egy különben keresztény szellemű, de hajthatatlan akaratú asszony — szintén hódolt korá és társasága divatjának. Leányát e szellemen nevelte s vele nem is volt semmi nehézsége. Mikor a leány tizennyolc éves lón, kijelölte neki a jövendő férjét, ki eddig ő sohasem látott. De a leány ezt egész természetesen találta, férjhez ment az ismeretlen férfúhoz s boldog feleség és családanya vált belőle. Limoges márkíné azt hitte,

hogy fiával, Richard-dal is így lehet eljárni. Itt azonban akadályra talált. Richard az alig egy éve arvaságra jutott s most náluk tartózkodó Éliane unokatestvéré iránt gyűlt szerelemre, holott anyja egy heregkisasszonyt zánt neki. Az anya kijelenti, hogy soha beleegyzését nem adja Richard és Éliane házasságába. Richard, mint jó fiú, meghajol anyja előtt: anyja beleegyezése nélkül nem nősül meg; de viszont kimondja, hogy szíve vonzalma nélkül sem vesz el senkit anyja kedvéért sem. Mesteri kézzel szövi most az írónő a mese fonatát. Richard útra két. Limoges márkíné Éliane — aki az egész dologról semmit sem tud, de a kinek a szíve Richardhoz vonzódik — mindenáron férjhez akarja adni, de hiába. Éliane nem megy férjhez. Richard Rómában egy tudóssal ismerkedik meg s az estéket nála tölti. A tudós naiv leányával is gyakrabban találkozik, bár iránta inkább részvétet, mint szerelmet érez. A tudós meghal, Richard elmegy a leányhoz (t megvizsgálni; a leány rosszlelkű nagybátyja e miatt a leányt meggyanúsítja, mire Richard fölajánlja a leánynak kezét. Teljes lett most a szakadás Limoges márkíné és Richard között, ki fiatal feleségével Oszországban maradt. Megható a regény végkifejlete. Hogyan találkozik Éliane Richard beteg feleségével s minő hősies önföladózással ápolja s menti meg a ragályos körtől. De megható az is, mikor a fiatal asszony halála után maga Limoges márkíné, megbékülve fiával, fölajánlja neki Éliane kezét. A regényt — bár harminc innél hosszabb — két kötetbe szorította az áldozatkész Társulat s így valóban mesés olvasó áron juthat a regényolvasó közönség e szép munkához. Éliane a Családi Regénytár 7-ik és 8-ik kötetét képezi. A megelőző hat kötet tartalma a következő: I—II. Montal Mária; Germaine eszménye. Fordította Spett Gyula. III. Cyprián: Utak az életben. IV. Lumaridie: Filemon özvedes. Fordította A. Vilma. V—VI. Eszter. Eredeti irányregény. Ita X. . . grófnő. Egy-egy kötet ára egy korona.

* **Fali egyszerűség.** Készítette: Györfly János. Kiadja a Szent-István-Társulat. A számtan tanítása a népiszkola tárgyai között a nehezebbek közül való; és ez a körülmény ad némi jogosultságot is arra a panasza, mely szerint a népiszkola számtanítása korántsem elégti ki azokat a kívánalmakat, melyeket épen a számtan tanításához fűznek. A tanítás nehézsége meg elvontsága már régebben arra hívta föl a szakkörök figyelmét, miként lehetne e tárgy — a mely kétségtelenül a lelki tehetségek, különösen pedig a gondolkodási képesség hathatós eszköze — sikeresebben a gyermeki lélek fejlődő képességeihez mérten tanítani? A kérdés megoldásához egy nagy lépéssel vitt bennünk közelebb a szemléltetés elvének mind nagyobb mértékben való alkalmazása. E szerint tehát szemléltetni kell mindent. El kell vinni a gyermeket a forráshoz, patkóhoz, tóhoz, hegyhez, történelmi nevezetességű emlékekhez, helyhez stb., ott lásson, észleljen és figyeljen az a gyermek meg mindent — csak így szerezhethet magának világos, tiszta képeket a való világról. Ily módon akarták és tényleg eszközölték a számtan tanításánál is a szemléltetést. Van egy eszmő jó és kevésbé jó számoló géonk, vannak mértekeszközök stb., a melyek többé-kevésbé jó eredménnyel szolgálják az ügyet. Egy nagy hibájuk van azonban ezeknek az eszközöknek, a mely beszerezhetéseket gátolja, t. i. drágák. Ez a kérdés pedig a folyton szaporodó tanszerszükséglet kiadása mellett — lényeges valami. A Szent-István-Társulat, mint kiadó, megbecsülhetetlenül fontos lépésre határozta el magát, a mikor a számtan tanítására egy új segédeszközt — „Fali egyszerűsége” — adott ki. Rég érzett hiányt fog ez pótolni és sok tekintetben — első sorban olcsóságával — elébe fog szökni a számtan tanításánál használatban levő szemléltetési eszközöknek. A fali egyszerűségegyel mind a négy alapművelet — a százas számkörben — szemléltethető és gyakorolható és különösen az osztatlan népiszkolákban tehet megbecsülhetetlen szolgálatot. A Fali egyszerűség nagy téglányalak (80 cm. magas, 1 m. 40 cm. széles), közepét 10 oszlopban szép tiszta nyomással — a négy

alpművelet gyakorlásához — a számsor foglalja el. Minden számoszlop középrészén nagyobb vörös festett szám foglal helyet, az egyszerű szorzójánál. A falék két oldalrészén — egyiken az ír., a másikon a súlymérték van esinos színes kivitelben ábrázolva; míg alsó részén a centiméteres és deciméteres jelzéssel ellátott mesterrúd látható. A Fali egyszerű mellé utasítás is van szerkesztve, a mely teljes tájékozást ad a számműveletek kezeléséhez. Határozottan mondhatjuk, hogy a most ismertett Fali egyszerű a legjobb eredményre használható és a legnagyobb igényeket is kielégíti. Használata mellett a gyermek mind a négy alpművelet megértése és gyakorlásában tiszta fogalmakat szerez. Melegen ajánljuk beszerzésre. Ára csak papíron 1 kor. 20 fillér, vászonra főlúva, lécezzel 3 kor. 20 fillér. Megrendelhető a Szent-István-Társulat könyvkereskedésében: Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28.

* **Számtan, polgári és felsőbb leányiskolák I. és II. osztálya számára.** A Szent-István-Társulat pályázatán díjat nyert tankönyv. Írták: Ember Károly, a budapesti kath. elemi és polgári isk. tanítónőképzőintézet képzőtanára és Kovács Pál. A Szent-István-Társulat kiadása. Budapest, 1900. 8-rét, 159 lap. Ára fűtve 1 korona 40 fillér, köve 1 korona 80 fillér. A számtan a gondolkozásból meríti anyagát, hogy tehát a leánygyermeknek biztosítsák az ismeretek e forrását, a gondolkozást, különösen szükséges, hogy a módszeres tanítás után oly kézikönyvet adjunk a kezébe, mely esztét és szívét fejlettségi fokának megfelelő módon foglalkoztatja. A Társulatnak most megjelent szám-tan-könyve e tekintetben mesteri munka. A számtan, a melyet a legtöbb leánygyermek unalmas tárgynak ismer és kevés érdeklődést tanúsít iránta, oly érdekesen és oly vonzóan és oly rendszerben adja a leány növendéknek, hogy az mintegy önkénytelenül foglalkozik e tárggyal. Meglátszik a könyvben Ember módszere és az anyagban Kovács szaktudása. — Különösen dícsérettel kell hogy szóljunk a könyv példairól, a mi minden szám-tani kézikönyvnel egyike a legfontosabb szempontoknak. Szerzők ebben a tárgykör-rendszert követtek, de igen helyesen, a tárgykörbe bevonták az I—II. osztályos leánygyermek életkörülményeinek összes viszonyait. A példák vonatkozásai érdekessé és könnyűvé teszik azok megértését és megültetését, a nélkül, hogy fölmentetnék a gyermek a gondolkozástól. A példákban megvan a fokozatosság is az egyes számfogalmak és számolási módszer begyakorlása után összefoglalásul igen érdekes összetett példák ad. A hazai kath. polgári és felsőbb leányiskolák vezetőségének felhívjuk figyelmét e könyvre és kérjük, vezessék be azt már a jelen tanyvben iskoláikba. Megrendelhető a Szent-István-Társulat könyvkiadóhivatalában.

* Megjelent a „**Bölesei Folyóirat**.” 1900. III. füzeté, 240 oldalnyi terjedelemben, a következő tartalommal: I. Ertekezések. Az életelgyeége az emberben. Dr. Stuckner Jánostól. — Az értelmi ismeret tényező, aquinói sz. Tamás tana szerint. Dr. Vass Alberttől. — Aristoteles felfogása az emberi lélek keletkezéséről és halhatatlanságáról. Dr. Bihari Immáneltől. — A tiszta vallásosság eredménye. Dr. Assay Antaltól. — A tudományok osztályozása és a bölesei-tudomány. Kozáry Gyulától. II. Bölesei mozgalom, vegyesek. Az Aquinói-Sz. Tamás-Társaságból. — Három halottunk Mikros-tól. IV. Irodalmi értesítő. Az idealizmus története. Bihary F. Immáneltől. — Folyóiratok. A folyóirat ára egy évre 5 frt. erga sacra 17. Szerkeszti és kiadja Dr. Kiss János, egyetemi tanár, Budapest, VII., Rottenbiller-utca 5/a.

* Megjelent a „**Hittudományi Folyóirat**.” 1900. III. füzeté, 266 oldalnyi terjedelemben, a következő változatos és érdekes tartalommal: I. Ertekezések. A házasság szentsége. Dr. Rézbányai Józseftől. — Az állami törvények kötelező

ereje. Szánthó Gézáól. — A plebánosok beiktatása. Végh Kálmántól. — Magyar egyházi szónokok. Kudora Jánostól. — Drámai költészet és színház a zsidóknál. Huber Lipóttól. — A katolikus tudomány. Dr. Kiss Jánostól. II. Hittudományi mozgalom, vegyesek. A theologiai oktatás jobbítása a budapesti egyetemen. IV. Irodalmi értesítő. Tóthfalussy Béla; Ratisbonne Tivadar atya beszégetései; A keresztény és a zsidó vallás összehasonlítása. — Kollányi Ferenc: Esztergomi kanonokok 1100—1900-ig. — Rituale Romano—Vesprimense Schmiad Ferenctől. — Folyóiratok. A folyóirat ára egy évre 5 frt, erga sacra 17. Szerkeszti és kiadja Dr. Kiss János egyetemi tanár, Budapest, VII., Rottenbiller-utca 5/a.

Pályázatok.

— *A szentháromsági róm. kath. kántor-tanítói állomásra f. évi október hó 26. napjáig bezárólag pályázatot hirdetnek.* Javadalma: 1.) Egy holdnyi területen levő esinos lakás, két szoba, konyha, kamrával, pincével, konyhakert és szép gyümölcsösökkel és a szükséges jó karban lévő mindennemű gazdasági épületekkel. — 2.) Anyagyházi kepe: 200 korona készpénzben. — 3.) Püspöki segély: 100 korona. — Nyárad-gálfalvi kepeváltás: 22 korona. — 4.) Más főkegyházak kepeértéke: 60 korona. — 5.) Alapítványi szent. misékből: 28 korona. — 6.) Más vallású iskolás gyermekek után 2—2 korona tandíj átlag: 20 korona. — 7.) Stola átlag: 16 korona. — 8.) Allamsegély 800 koronáig való tanítói fizetés kiegészítésképen: 374 korona, külön 100 korona ötödéves korpótlékkal. — 9.) Regale kamatokból: 4 kor. 24 fillér. — 10.) Tagosított elsőosztályú nagyon jó minőségű buza és török-buza szántóföld 12 beesholdban. — Kötelességei: Az összes kántori teendők buzgón lelküismeretes végzése a vasár- és ünnepnapj szent misék előtt mondandó szent olvasó előimádkoztatásával egyetemben; az iskolában pedig a kijelölendő osztályok pontos vezetése a nemleg megosztott ismétlésekkel együtt. — Pályázni akarók a közbeeső vasárnapon próbára való megjelenésükkel előnyben részesülnek s megválasztásuk esetén utazási költségük is megértetik. — Pályázatok az iskolaszék elnökének címzendőek. — Kelt Szentháromságon, up. Nyárad-szereda, Maros-Tordamegye, 1900 október 3. án.

Nagy Andai,

róm. kath. lelkész, isk. szék elnök.

— *A fanciesali (Udvarhely vm.) községi iskolánál megüresedett tanítói állomásra pályázatot hirdetnek.* Jövedelme: évi 800 K. havi részletekben és lakás (2 két szoba, kis udvar sertésállal) Pár év múlva mintegy 200 K. kántori mellekjövedelme is számíthat. Kötelessége: mintegy 35 mindennapi és néhány imelő iskolás gyermek rendes tanítása. Az állomást elnyerni óhajtok róm. kath. vallású okleveles tanítók pályázatakat f. é. okt. 27-ig alattirttához adják be. Szt. Király (u. p. Sz. Udvarhely) 1900. okt. 15-én.

Tamás István,

isk.-szék elnök.

— *A lemondás útján megüresedett csikotapocai róm. kath. kántortanítói állásra pályázatot hirdetnek.* — Jövedelme: 1.) Havi előleges részletekben 800 korona fizetés. — 2.) A stólából és az ajátos alapítványokból mintegy 100 korona. — 3.) Fajletmény címén 60 korona. — 4.) Az arra jogosultnak 100 korona ötödéves korpótlék az államtól. — Ezeken kívül természetben lakás. — Kötelessége az iskolaszék által kijelölendő osztályok tanítása és összes kántori teendők végzése. — Csak okleveles kántortanítók pályázhatnak. — A kéltől felszerelt kérvények folyó évi november hó 3-ig az iskolaszék elnökhöz betérjesztendőek. — Ez idő alatt személyes jelentkezés szükséges. — Csik-Somlyón, 1900. október 17.

Kassai Lajos,

plebános, az iskolaszék elnöke.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: **Zlamal Ágost.**

Szerkesztőtársak: **Bálinth György, Eröss József, Péter János dr., Wagner Sándor.**

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.